

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

5 Qui teneantur decimas soluere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

contributionibus, vel ex aliis bonis Ecclesiasticis est prouidendum. Quod si illis sufficienter prouidum non sit, & decimæ alioquin abundè sufficiant, sed aliis vñibus sunt applicatæ, verbi gratia, alicui pio loco, vel canonicatui, non tenetur populus cōtribuere: quia quotannis quod abundè sufficiat ad eorum sustentationem per decimas soluunt. Nec refert quod hoc ad ministros ipsorum non perueniat, quia id non accidit eorum culpa, sed Superiorum, qui ex officio tenebatur illas rectè dispensare, & in primis ipsorum parochis & ministris prouidere. Hinc sequitur, Canonicos, quorū præbendis annexi sunt paltoratus, quos ipsi per Vicarios vel mercenarios (vt nunc loquuntur) administrant, ex iustitia teneri ad congruam sustentationem illis præbendam: alioquin iniuriam faciunt tum suis Vicariis, qui totum laborem subeunt; tum populo, qui hæc ratione cogitur ad illis subueniendū. Sed iniuria in populū maximè in eo sita est, quod cum largas det decimas, quibus aptissimum ministrum habere possit, parum admodum Vicario assignetur. Quo fit, vt cum viri idonei nolunt tam tenui stipendio onus subire, sapè indocti & improbi, qui alia ratione viuere nequeunt, præficiantur. Non enim quaruntur qui maximè populo videantur profuturi, & munus optimè administraturi, sed qui minimo stipendio velint seruire. Hinc, prò dolor! multis locis tanta animarum clades.

18
Ius decimarum est spirituale.

Hinc patet Primò, ius decimarum esse spirituale; nascitur enim ex illo debito, quo omnibus ministris rerum spiritualium à populo vicissim debetur sustentatio, præsertim accedente Ecclesiæ præcepto, & populi Christiani acceptatione. quod addo, quia absque præcepto & acceptatione non est debitum iustitiæ, nisi ad alendos ministros verbi & Sacramentorum necessarios; licet possit esse debitum religionis & misericordiæ respectu aliorum, vt dictum est.

Secundò, Causam decimarum ad Iudicem Ecclesiasticum pertinere, sicut causæ beneficiariæ, & alia spiritualia. Idem dicendum quando de aliquo iure, ex iure decimarum orto, controuersia est: nam fundamentum causæ est spirituale; & accessorium sequitur suum principale.

19
An possit laicis conuenire.

Petes, Vtrum ius decimarum possit laicis competere?

Respondeo, Primarium ius decimarum laicis competere non posse; quia est spirituale, fundamentum in titulo spirituali, nempe in ministerio Ecclesiastico, vt rectè D. Thomas & alij Doctores. De hoc intellige Canones, dum dicunt decimas nec detineri à laicis, nec vlla vñscapione vel præscriptione ab illis possideri posse; vt cap. Causam. 7. de præscriptionibus, & cap. Ad hæc. 15. de decimis; & similia. Potest tamen illis conuenire ius quoddam secundarium decimarum, ortum ab illo primario. qui enim habet proprium ius decimarum, etsi hoc ipsum non possit in laicum conferre; tamen ex eo potest illi aliud ius ad fructus tribuere, v. g. donatione fructuum, elocatione, venditione: quod ius distinctū est à primario illo & fundamentali, quod remanet penes Clericum vel Ecclesiam: oritur enim ex contractu humano; vnde nec est spirituale. tale est ius feudale in decimis. hoc modo ius decimarum à laico præscribi potest, cum titulo quidem spatio 40. annorum sine titulo, tempore, quod memoriam hominum superet, vt patet ex dictis cap. 6. dub. 10. Sic Pon-

Præscriptio decimarum capiendarum.

tifices interdum solent decimas dare Principibus viris in feudum etiam perpetuum, ob merita illorum in Ecclesiam, & vt in posterum Ecclesiam defendant. Poterant id facere ante Concilium Lateranense sub Alexandro III. celebratum, etiam Episcopi, vt Doctores testantur. Verùm hæc potestas illis per Concilium est sublata, vt colligitur ex cap. Quamuis. 17. de decimis, vbi iubetur succidi, id est, suspendi, qui id fecerit.

Possunt tamen laici eas decimas retinere, quæ ipsis vel ante Concilium in feudum perpetuum, ab Episcopis fuere concessæ; vel post Concilium à Summo Pontifice. Possunt etiam easdem alicui Monasterio vel pio loco donare, accedente dumtaxat Episcopi, ad cuius Ecclesiam pertinebant, consensu: qui consensus etsi ad hoc necessarius sit, eò quod Ecclesia illa amittat spem recuperandi; non tamen est necessarius consensus Capituli, aut tractatus, vt expressè habetur capit. Cum Apostolica, de iis quæ fiunt à Prælato. Ratio est, quia non censetur fieri alienatio, sed reuocatio rei à laico detentæ, ad vñum Ecclesiasticum; vt ibidem dicitur.

Vtrum autem possit eas in alium laicum transferre cum Episcopi consensu, dubium est. Glossa in cap. Prohibemus. 19. ver. Laicos, de decimis, sentit posse; idem tenet Siluest. v. Decima. q. 10. Ratio est, Quia tunc non dicitur Episcopus illas dare in feudum; sed laicus, qui dat sicut eas habet. Nec obstat cap. Prohibemus; quia solum ibi prohibetur ne laici decimas cum periculo animarum suarum possident, in alios laicos transferant. vnde non prohibentur qui legitime eas possident.

Contrariâ sententia videtur verior, quam tenet Panormitanus in d. cap. Prohibemus, & alij Doctores ibidem; vt ipse testatur. Ratio est Primò, Quia id possit in maximum damnum Ecclesiæ cedere; vt si is, qui eas transfert, careat liberis; tunc enim necessariò deberent ad Ecclesiam redire. Secundò, Quia eo casu reuera Episcopus censetur eas dare in feudum; tantumdem enim facit ac si dare in feudum; cum eius consensu fiat, sine quo nihil agi potest; & secundus in quem transferuntur, iure feudi eas accipiat: efficitur enim feudatarius seu beneficiarius Ecclesiæ, non illius prioris laici: at prohibitum est Episcopis in Concilio ne bona Ecclesiæ laicis feudi iure concedant. Tertiò, Quia cap. Prohibemus, id absolute videtur prohiberi: nam ordinariè laici, qui decimas detinent, etiam si eas ex aliquo consensu Ecclesiæ habuerint, præsumuntur illas cum periculo animarum suarum detinere; vt colligitur ex cap. Cum Apostolica, de iis quæ fiunt à Prælato. Ratio est, vel quia non prudenter nec in commodum Ecclesiæ sunt concessæ; aut quia in illis concedendis interuenit aliqua coactio; vel quia laici postea non ea præstant Ecclesiæ obsequia, quæ deberent.

DUBITATIO V.

Qui teneantur decimas soluere.

D. Thom. art. 4.

Dico Primò, Quod ad decimas prædiales attinget, omnes, qui titulo non spirituali habent prædia

An in feudum cent.

20

Laici possunt eas in feudum locum transferre cum consensu Episcopi.

21
Non in laicum.

22

Omnes laici soluent pradiales.

prædia alicui Ecclesiæ subiecta, tenentur has decimas soluere; idque illi Ecclesiæ, cui prædia illa subiacent; nisi consuetudo habeat ut alienæ Ecclesiæ soluantur: in hac enim re maximè consuetudo spectanda est, ut habet cap. Ad Apostolicæ. 20. de decimis. Vnde Primò, Tenentur has decimas soluere omnes laici, etiam Iudæi & Pagani; quia est onus annexum rei quam possident. Secundò, Etiam Clerici, si illa prædia titulo patrimonij vel alio, modò non spiritali, possident; ita D. Thomas ad 1. Ratio est, quia illa prædia per se illi oneri subiecta sunt; res autem cum suo onere transit; præsertim cum per accidens sit, quòd nunc à Clerico possideantur.

Etiam Clerici.

Obiectio.

Respons.

Dices, Cap. Nouum genus. 2. de decimis, dicitur nouum genus exactionis esse, ut Clerici à Clericis decimas exigant: ergo Clericus non tenetur.

Respondet, Ob hoc argumentum quidam sentiunt illum non teneri. & Siluester v. Decima, qu. 7. putat non teneri illi Ecclesiæ, cui inseruit. Tamen sententia D. Thomæ est verior: quam etiam tenet Glossa in illud cap. & probat ex cap. 44. Si quis laicus. 16. qu. 1. vbi sanè id aperte supponitur. Idem confirmatur cap. Quicumque, ibidem. Ad illud quod obicitur, respondet Glossa, hoc intelligendum esse de dote Ecclesiæ, id est, de prædijs ecclesiasticis: de his enim Clericos non debere decimas. Idem sentit D. Thomas supra. Sed hoc non videtur vniuersè verum: si enim laicus agrum suum, qui pendebat decimas Ecclesiæ S. Petri, det Ecclesiæ S. Michaelis; cur ob hanc donationem Ecclesia sancti Petri amittat suas decimas, cum nullas Canon id statuat?

Verius igitur est, prædium huius Ecclesiæ debere decimas alteri Ecclesiæ, si antè quam esset huius Ecclesiæ, eas alteri debebat. secus si non debebat alteri Ecclesiæ, sed illi, cui postea donatum est: tunc enim decimæ extinguuntur. Ita Paternit. in cap. Nouum genus, vbi in eandem sententiam citat Innocentium. Vnde illud cap. intelligendum videtur de Clericis eiusdem Ecclesiæ, & prædijs ad eandem Ecclesiam pertinentibus. Nec obstat quòd in fine illius cap. dicitur, Clericos illos, qui à Clericis spiritalium ministeriorum labores accipiunt, decimas eis debere; quia hoc intelligendum vel de decimis personalibus; vel bonorum patrimonialium, vel certè de Clericis coniugatis. Ita Glossa.

Monasteria.

Tertiò, Tenentur ad has decimas etiam Monasteria & pia loca; nisi aliquo priuilegio, vel præscriptione, vel compositione, vel transactione sint exempta. patet ex cap. Nuper. 34. de decimis; vbi decernitur, ut Cistercienses de terris, post Concilium Lateranense sub Innocentio III. celebratum acquirendis, soluant decimas Ecclesiis quibus antea solvebantur, etsi eas propriis manibus colant, nisi aliter cum Ecclesiis componant. Priuilegio tamen eximi posse, colligitur ex eodem cap. & ex multis aliis eodem titulo, ut cap. Suggestum. 9. & cap. Ex parte. 10. vbi dicitur, Romanos Pontifices ante Innocentium III. ferè omnibus Religiosis decimas laborum suorum concessisse; id est, ut non solterent decimas de prædijs, quæ ipsi colerent. Idem conceditur ibidem Cisterciensibus, Templariis, & Hospitalariis. Idè patet ex cap. Licet, cap. Ad audiendum, eodem. Denique postea quibusdam Ordinibus concessum est, ut de nullis prædijs; aut aliis bonis ab ipsis possessis tenean-

24 Priuilegio possunt eximi.

tur vllam decimam, etiam Papalem, soluere.

Nec obstat quòd hoc videatur cedere in damnum Ecclesiarum, quæ antea ex illis agris decimas percipiebant: quia sicut auctoritate Sedis Apostolicæ factum est ut tale prædium teneretur ad solutionem decimæ; ita eadem auctoritate ob iustam causam potest liberari, vel illa decima alteri attribui. ita enim hoc onus est impositum, ut assidue ab illa auctoritate dependeat: & sic non fit iniuria illi Ecclesiæ. non enim intendit hoc onus ita imponere in commodum huius vel illius Ecclesiæ, ut sibi adimeret potestatem illius remittendi vel laxandi. Hinc fit ut Pontifex populum à soluendis decimis eximere possit, si ex aliis bonis ecclesiasticis, vel collationibus, quibus decimæ compensentur, clero sit satis prouisum; ut docet Couarr. lib. 1. variar. cap. 17. n. 9. Præscriptione quoque & consuetudine tum Religiosi, tum laici à decimis eximi possunt: quia hæc quota non Iure diuino vel naturali, sed humano dumtaxat debita est: quare (sicut alia, quæ lege humana constant) mutari & tolli contraria consuetudine potest. Imò si aliunde clero sit prospectum, fieri potest ut nulla pars fructuum ei debeatur: quia Iure naturali solum debetur sustentatio. Numquam tamen populus ita liberari à decimis potest, quin Summus Pontifex, quando opus fuerit, possit eas rursum imponere; quia hæc potestas ei conuenit quatenus est vniuersalis Pastor Ecclesiæ; quod ei Iure diuino competit; contra quod Ius nulla præscriptio, aut lex humana valere potest.

25 Non fieri iniuriam.

Pontifex potest eximere à decimis.

26

Porrò ad præscribendam decimarum immunitatem, requiritur sine titulo quidem tempus memoriam hominum excedens; quia Iuris præsumptio est in contrarium. cap. 1. de præscriptione, in 6. cum titulo verò, tempus 40. annorum, ut ibidem insinuat. ut autem per consuetudinem non soluendi immunitas fiat, sufficit consuetudo 40. annorum: quia ut ipsa consuetudo sit legitimè præscripta, sufficit tempus 40. annorum. cap. fin. de consuetudine. nec ad eam requiritur titulus, etiam si Iuris præsumptio ei aduersetur; imò nec bona fides ad eam inducendam requiritur. secus si agatur de Iure præscriptionis ipsius rei, seu Iuris non soluendi. ut docet Couarr. lib. 1. variar. cap. 17. n. 8. §. Decimò his. & n. 10.

Præscriptio immunitatis decimarum.

Aduerte tamen, ut vi consuetudinis libereris, non sufficere ut tu particularis non consueueris soluere per annos 40. quia sicuti consuetudo particularis non potest legem introducere, ita neque potest legem abrogare. Lex enim respicit communitatem. Vnde requiritur ut communitas per tantum tempus consueuerit non soluere. Neque requiritur titulus, aut bona fides, ut dictum est; sed sufficit ipsa communitatis consuetudo: quæ sicut potest legem inducere, ita etiam potest legem abrogare. Vnde censetur lex decimarum abrogata per talem consuetudinem, in illo populo. Vtrum autem requiratur tempus 40. annorum ad præscriptionem talis consuetudinis, dubium est: de quo vide supra cap. 6. dubit. 14. Ut autem vi præscriptionis eximaris, non requiritur consuetudo communis; quia exemptio præscriptionis non fit abrogatione legis, sicut exemptio consuetudinis; sed sine titulo quidem sufficit ut tu à tempore immemorabili non consueueris soluere, modò non constet id mala fide factum. Nam ex tantu temporis vsu præsumitur bona fides, &

Qualis debent esse consuetudo.

iustus titulus. v. g. quod maiores tui ob iustam aliquam causam fuerint consecuti hoc privilegium, vel pacto aliquo illud onus redemerint, &c. Quod si titulum aliquem habeas, ob quem non solueris, (v. g. privilegium, etsi invalidum ob excommunicationem, vel similem causam) sufficiunt anni 40. cum bona fide; vt patet ex iis quæ dicta sunt supra cap. 6. dub. 12.

27 *Personales à quibus solvenda.*
Dico Secundò, Personales decimæ solvendæ ab iis solis qui Sacramenta percipiunt, & illi Ecclesiæ à qua recipiunt: idque iuxta consuetudinem receptam. colligitur ex cap. Ad Apostolica, de decimis. Sed adverte, multis locis personales decimæ esse sublatas; quibusdam eas solui solum in fine vitæ, vt Veneris; alibi in fine anni. Simili modo multæ prædiales & mixtæ variis locis abolitæ sunt. factum id videtur plerumque permissu Ecclesiæ, cum videret homines ægrè solvere, nec indicaret compellendos, ad vitandum scandalum: vel quia tam multa fuerunt sensim Ecclesiæ à viris potentibus aliisque fidelibus relicta, vt putarentur vel sola, vel cum certo decimarum genere sufficere posse.

28 *Episcopi & ceteri Ecclesiastici, Pontifici.*
Dico Tertio, Clerici omnes, etiam Episcopi, tenentur solvere decimas de omnibus bonis ecclesiasticis Romano Pontifici, si eas exigat. Ita diuus Thomas ar. 4. qui id probat exemplo veteris Testamenti: nam Num. 18. Leuitis præcipitur vt summo Sacerdoti decimam decimæ pendant. Ratio est Primò, Quia ipse est Pastor vniuersalis omnium, etiam Episcoporum: huic enim in Petro dictum, *pasce oves meas.* quicumque ergo est ouis Christi, huic subest Pastori, ab eoque, verbo & Sacramentis mediata vel immediata pascitur. Secundò, Quia est supremus administrator omnium bonorum ecclesiasticorum: ergo quando bonum Ecclesiæ postulat, potest ex omnibus hisce bonis partem aliquam, prout iudicabitur conueniens, ad hunc finem applicare. neque restringitur ad vnâ decimam, sed potest plures exigere pro rei grauitate. Tertio, Quia est supremus Princeps in spiritualibus: ergo non solum ab ecclesiasticis, sed etiam ab omnibus Christianis potest exigere eam contributionem, quæ necessaria sit ad bonum spirituale Ecclesiæ tuendum: sicut supremus Princeps in temporalibus potest imponere tributa ad pacem publicam tuendam necessaria. non enim minus potestatis habet Pontifex in omnes Christianos ad tuendum bonum spirituale Ecclesiæ, quam Princeps sæcularis ad tuendum bonum temporale sui regni.

29 Non solet tamen hanc decimam ab Ecclesiasticis exigere, nisi necessitas Ecclesiæ id postulet: sed loco decimæ quotannis pendendæ, in beneficiis maioribus solet exigere fructus vnius anni pro toto tempore vitæ; quos annatas vocant, quarum vsum esse valde antiquum, affirmant Panormitanus & Ioannes Andreas in cap. Inter cetera, 15. de officio Iudicis ordinarij.

DVBITATIO VI.

De primitiis & oblationibus.

30 *Primitia.*
Primitia (quas Græci ἀρχαῖς vocant) dicuntur primi fructus agrorum & arborum, vt patet Deuter. 26. vbi iubentur dare primitias; *Toues de*

cunctis frugibus tuis primitias, & pones in cartallo. In pecoribus primitiua vocatur primogenita, vt constat Exodi 13. vbi *omnia primogenita masculini sexus consecrantur Domino.*

Hinc patet, primitias distingui à decimis: primitiua enim sunt primi fructus; decimæ sunt decima pars fructuum. illa immediate offeruntur Deo in gratiarum actionem pro frugibus terræ; deinde cedunt in vsum ministrorum. hæ proxime sacerdotibus dantur in stipendium sustentationis ob ministerium spirituale.

Petes, Vtrum aliquo iure teneantur fideles ad primitias? 31

An iure natura debeantur.
Respondeo, Iure naturali non teneri, sicut nec ad quoram in decimis; sed solum quatenus id necessarium est ad sustentationem ministrorum. Iure Canonico scripto videtur quidem teneri, vt colligi potest cap. Decimam. 1. de decimis, & cap. 67. Reuertimini. 16. q. 1. ex Hieronymo; quibus locis videnda Glossa. sed consuetudine passim hoc ius est abolitum.

De quantitate nihil videtur vquam fuisse constitutum, sed ea relicta fuit libera. quamuis in veteri Testamento ex consuetudine vel maiorum decreto soliti fuerint dare inter quadagesimam & sexagesimam partem; ita vt maximæ primitiæ essent pars quadagesima fructuum; minimæ pars sexagesima, vt colligitur cap. Decimam. supra. 32

Quantitas primitiarum.
Adverte tamen, solutionem primitiarum Iuri & rationi naturali esse valde contentaneam. Ratio enim naturalis dicitur, decens esse vt Deo prima quæque offeramus. hinc etiam apud veteres Romanos non gustabant nouas fruges aut vna, antequam sacerdotes primitias libassent, vt ait Plinius lib. 18. cap. 2.

Differunt primitiæ & oblationes, quod nomine oblationis significentur omnia, quæ Deo & Ecclesiæ offeruntur, vt sunt agri, oppida, dominia, fructus, pecunia, monilia, ornamenta, instrumentum sacrum, & similia; primitiæ dicantur soli primi fructus Deo oblati. 34

Oblationes.
Nemo tenetur seposito pacto aut voto ad oblationes, nisi quibusdam casibus. Primò, Si sint necessariae ad sustentationem ministrorum; vt si decimæ non sufficiant. Quia Iure naturæ populus tenetur alere eos qui ipsi diuina administrant, siue id fiat per oblationes in Ecclesia factas, siue per aliquam collectam, siue alio modo. Modus enim Iure naturæ est indeterminatus, sed determinatur pacto vel consuetudine, vel præscripto Superioris.

Vnde si determinatum fuerit, vt sustentatio siue tota siue ex parte fiat per oblationes, populus ad eas tenebitur, & poterit ad eas cogi. Hinc fit vt multis locis teneantur aliquid offerre in benedictione nuptiarum, in funebus, in Sacramento administratione. Secundò, Si consuetudine sint introductæ, quamuis ad ministrorum sustentationem non sint necessariae. Nec refert, etiam si illa consuetudo initio ex spontanea deuotione, & tamquam liberè sit inchoata absque intentione se obligandi; modo successu temporis sensum sit continuata, & usurpata tamquam ex obligatione. sic enim acquisiuit vim legis, ab ipsis sponte receptæ; vel spontaneæ obligationis, qua se Ecclesiæ censentur liberè obstrinxisse. Si tamen illa continuatio pronoueret ex errore, quod putarent se obligatos; vel ex iniqua coactione & extorsione, 35

Consuetudo.
non